

bok och dess nyförvärv från äldre och nyare tider — få tjäna sitt höga syfte att stärka kärleken till den heliga sången. Må det dessutom bli en effektiv påminnelse om det gemensamma arvet i det fromhetsliv som lever i vår gamla svenska kyrka och i de olika s. k. frikyrkliga kretsarna.

Hilmer Wentz.

Den västsvenska förkunnelsen.

Kyrkoherde Gösta Nelson har i sina arbeten Biskop Johan Möller och Den västsvenska kristendomstypen givit en kyrkohistorisk teckning av den schartauska väckelsens förutsättningar, uppkomst och förlopp. I sin nu utgivna bok, *En studie i den västsvenska förkunnelsens struktur*, framlagd till diskussion vid årets prästmöte i Göteborg, behandlar författaren ett bestämt och centralt moment i den västsvenska förkunnelsen utifrån systematiska synpunkter. Han har satt som sin uppgift »att söka giva en motivbestämd *belysning* av ett grundläggande avsnitt av den västsvenska förkunnelsen, med andra ord att ställa in stoffet under vissa systematiska synpunkter och konfrontera det med nutida systematiska problemställningar» (sid. 5). Tidigare Schartauforskare, Rydholm och Hammar, ha observerat antinomdraget hos Schartau men utifrån sina rationella och psykologiska synpunkter ej kunnat komma tillrädda därmed. För att förstå Schartau måste man se motsättningarna i hans förkunnelse under den religiösa antinomiens synvinkel. Karakteristiskt för denna är, »att det restlösa hävdandet av tesen *eo ipso* frammanar antitesen» (sid. 18).

Utgångspunkten för undersökningen bildar en framställning av antropologien hos Schartau. Huvudsynpunkten är här den naturliga människans totala syndafördärv och vanmakt. Utifrån antropologien vinnas tre synpunkter på Schartaus framställning av nådens ordning: »1. Nådens ordning är enligt Schartau principiellt Guds väg till den avfallna människan. 2. De rationella och psykologiska kategorierna äro hjälpföreställningar. Nådens ordning är

Gösta Nelson: En studie i den västsvenska förkunnelsens struktur. Antinomidraget i nådens ordning. 203 sidor, kr. 4: 50. Svenska kyrkans diakonistyrelsens bokförlag.

icke en psykologisk process. 3. Nådens ordning är principiellt evangelium och icke lag. Schartaus användning av denna läropunkt har själavårdssyfte» (sid. 39/40). Vidare påpekar författaren, att orienteringspunkten för Schartaus åskådning är teocentrisk. Gud är ytterst utgångspunkten.

Efter en framställning av nådens ordning i den västsvenska läroutformningen kommer författaren fram till huvudframställningen, som i tre kapitel behandlar antinomidraget i nådens ordning hos Schartau, hans första västsvenska lärjungar och i sekelskiftets västsvenska förkunnelse. Ett genomgående drag hos Schartau är å ena sidan det restlösa hävdandet av Guds suveräna handlande, och människans trålbundenhet, å andra sidan en stark vädjan till mänsklig aktivitet. Lösningen på detta problem kan icke ske på logisk väg, utan det måste ses i den religiösa antinomiens ljus. Detta illustreras av författaren på flera punkter. Av intresse är, att Schartau själv har observerat antinomien, och att han söker att rationellt förklara den. Distinktionen mellan omvändelse, det som Gud verkar, och bättring, människans mottagande och användande av den helige Andes verkan, användes till ett sådant försök. Detta mottagande och användande är ytterst ett Guds verk. En annan fråga av intresse gäller syndens redliga övergivande, där författaren polemiserar mot Rydholms uppfattning, att Schartau lär ett den uppväckta människans bortläggande av synden i egen kraft och att det, som verkas i nya födelsen redan finnes hos den uppväckte. Mellan den uppväcktes och den pånyttföddes tillstånd skulle bara vara en gradskillnad. Enligt författaren är det här fråga om en artskillnad. Den uppväckte förlitar sig på syndens övergivande, den pånyttfödde är helt inställd under Guds kärlek. Senare delen av detta kapitel behandlar frågan om tron och dess upptändande från samma synvinkel. I andra kapitlet behandlas Nils Doch, J. H. Holmquist och G. D. Björck. Här påpekas, att huvudlinjen hos Schartaulärjungarna i fråga om antinomidraget är en tendens från en tidigare utjämning orsakad av beroende av stiftets tidigare bättre predikan, till ett skärpande med bortseende från varje försök till rationell förklaring. Undantag utgör här Björck, som företräder en utjämnande tendens. I det tredje kapitlet få J. N. Rexius, Lars Norborg och H. Fl. Ringius representera sekelskiftets västsvenska förkunnelse. Hos dessa finner författaren antinomidraget klart och oförmedlat.

Till detta endast några få ord: Den avgörande frågan är givet-

vis, om den religiösa antinomiens synpunkt är möjlig att lägga på materialet. Detta sammanhänger med frågan, om distinktionen mellan logisk och religiös antinomi kan upprätthållas. Författarens förnekande av, att nådens ordning är en psykologisk process, skulle jag vilja ifrågasätta. Det är ej säkert, att man kommer undan de rationella och psykologiska kategorierna genom att reducera dem till hjälpföreställningar. Och slutligen: Författarens ton vid uppgörelsen med tidigare Schartauforskare är en smula påfrestande. Deras frågeställningar torde ännu kunna tåla diskussion och det finns ingen anledning att tala om deras »tillhyggen» eller att företa »kritiska vidräkningar». I alla händelser är förebråelsen mot Rydholm för att han ej drivit motivforskningen i sin 1896 utgivna avhandling om Lära om nådens ordning i lutherska kyrkan meningslös.

Bengt Strömberg.

Recensioner.

Paul Nilsson: Klerker, sångare, knektar. Stockholm, Bokförlaget Natur och kultur, 1938. Pris h. 5: 50, inb. 7: 25.

Har prästen någon uppgift? Med den frågan trädde den unge västgötapastorn in i ämbetet. Utan att gå in på frågans svar i den djupare mening, i vilken den framställdes, måste en läsare av Paul Nilssons minnen svara att uppgifter åtminstone aldrig saktats honom personligen. Det är ett rikt och mångskiftande liv som breder ut sig för oss på dessa sidor: sockenpräst, regementspastor, hovpredikant, skald, författare, sångare, sånganförelse, soldathemsbyggare. Och allt med samma helhjärtade sinnelag. I allt samma omedelbarhet. Över allt samma brinnande entusiasm. Paul Nilssons namn skall gå till eftervärlden genom hans psalmer. Bland nutida

psalmister intager han en obestridd rangplats. Ingen har kanske arbetat mera nitiskt för psalmboksfrågans lösning än han. Säkerligen skulle vår psalmbok i åtskilliga stycken varit bättre än den är om man lyssnat mera till hans ord. Hans minnen utgöra en ovanligt fängslande läsning. Han äger en sällsynt förmåga av konkret framställning, som gör att man ser allting levande för sig när han berättar. Då man läser hans bok är det som om man såge en film, icke som om man hörde beskrivningar.

Paul Nilssons minnen äro i hög grad personliga liksom han själv. Däriligger deras styrka och deras svaghet. Det är en varm, impulsiv natur, vi i dem möta, för vilken orden icke äro till för att dölja tankarna. Ibland kommer man kanske att tänka på Karl-feldts ord om den tillbörliga vreden. Men om någon gång en fläkt av